

ՍՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐԱՆ

ՅՐԱԳ ԵՐԱՍ, 30 ՄԱՅԻՍ 1909

Ներսիս. Ժողովը չարաքն օրը ընդհանուր նիստ ունեցաւ։ Առեանը լացուեցաւ ժամ 3ին Ամէն Ռիդա պէյի ատենապետութեամբ։ Նախարարներու վայրը կը գտնուէր ծովային նախարարութեան կողմէ փոխանորդաբար եկած Բասիմ փաշայի կարգադրուեցաւ։ Երկրագործական յանձնաժողովին մէջ տեղեկագիրը, որով կը պահանջէր օտար երկիրներ զրկուած ծախսանքներէն առնուած «թէֆթէ»ի տուրքը ջնջել, ինչ որ օգտակար պիտի ըլլայ ծխախոտ մշակողներուն։ Այդ գիրը յղուեցաւ ելմտացոյցի յանձնաժողովին։ Կարգադրուեցաւ ծովային նախարարին մէջ գիրը, որով կ'ըսէր թէ պարտաւորուած ըլլալով կէմպ փաշայն Սուլթանին ներկայացնելու և յետոյ օսով, նաւատորմին Կ. Պոլսէն մեկնելուն ներկայ գտնուելու, իր կողմէ Բասիմ փաշայի կը ըրէր՝ նաւային սպաներու տարիքին սահմանման վերաբերող օրինադրոյն վիճարանութեանը ներկայ գտնուելու համար Ժողովը ձեռք առաւ։ Այդ օրինադրոյն որ կը վերաբերէր նաեւ ցամաքային բանակին։ Մովսէս յանձնաժողովին տեղեկաբերին կողմէ պետք եղած լացարարութիւնները արուելէ ետքը, Բասիմ փաշա յայտարարեց թէ նաւատորմը գործն ու կանոնաւոր վիճակ մը ունենալու համար, տարիքոս, անկախ և անպէտ սպաները պէտք է հանգստանա կոչել և անոնց տեղ դնել երիտասարդ ու կարող սպաներ։ Բասիմ փաշա յարեց թէ զինագետները եթէ 60 տարեկանին հանգստանա կոչուին, հարկւրին 45ը այդ վիճակին պիտի ենթարկուին, 55 տարեկանին՝ հարկւրին 68 և 60ին ալ հարկւրին 79։ Այսօր եթէ նաւային հինգ հազար զինուորներ կան, հինգ հազար վեց հարկեր սպաներ ալ կան։ Այդ սպաներուն մեծ մասը վարժարանէ ելած չեն, այլ զինուորական ծառայութիւնը աւարտելէն ետքը նորէն այդ ծառայութեան մէջ մտնող զօրքերէ կը բաղկանան։ Ատկէ զատ, աստիճանի բարձրացման կանոնադրին ալ պէտք է դաժին պէս չգործադրուելով, վարժարանի շրջանաւարտներն ալ չուտով առաինձանի բարձրացում ունեցած են։ Օսմ. նաւատորմը երկար տարիներ է վեր չըլլալուն չէր։ Այսօր ճամայ ելելով նաւատորմին հրամանատարները ու սպաները քիչ քիչ ծովին ընտելանալով գործնական մարզանքներ պիտի կատարեն։ Այս վիճարանութիւն կատարուեցաւ նոյն օրինադրոյն նկատմամբ և մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ։ Կարգադրուեցաւ Գաւթէմուրիի նախագահ Ժողովրդեան մէջ աղբրագիրը՝ տասնորդի մասին մէջ հինգերորդի դրութիւնը ընդունելու համար։ Որոշուեցաւ այդ աղբրագիրը նկատողութեան տանել տասնորդի կանոնագրին վրայ վիճարանութիւն կատարուած միջոցին։ Վաւերացուեցաւ Այսօրին նոր երեքփոխան՝ Գեօրի լրագրին արտահանութիւն Սուրբ Էֆ. Ի ընտրական տեղեկագիրը։ Առեանական յանձնաժողովին յղուեցաւ Տօթթ. Տաղաւարանէ Էֆ. Ի մէջ գիրը՝ զորան տարբերութիւնները և լուսայափոխները վերցնելու մասին։ Առեանագիրը կարգաց Զրանային Որոշարանին միջազգային իրաւարարութեան կուսակցութեան մէջ հեռագիրը, որ ցաւ կը յայտնէր երեքփոխան Մէնսէմ Արալան պէյի սպանուելուն համար, փաշայից կը յայտնէր որ Օսմ. Որոշարանին մէջ ալ իրաւարարութեան կուսակցութիւն մը կազմելու ձեռնարկը ապարդիւն չլինայ և օսմանեան Երեքփոխան Ժողովին պատուիրակութիւն մը Բարեգ այցելէ։ Այդ պատուիրակութեան կազմութիւնը, որ վախճանեալ Մէնսէմ Արալան պէյին յանձնուած էր, այս անգամ յանձնուեցաւ Պէտլանի Էֆ. Ի։ Առեանագիրը ծանոյց թէ Անգլիայէն ու Ֆրանսայէն եղած հրաւերներու վրայ պատուիրակութիւններ պիտի զրկուին, որով փախճողները հիմակուրէն պէտք է իրենց անունը արձանագրել տան, ծախքներ իրենց պատկանելու պայմանով։

Ժամ 5½ին ատենը փակուելով երկու ժամ ետքը նորէն բացուեցաւ։ Ամէն Ռիդա պէյի ատենապետութեամբ։ Անտանուրու, հանքերու և երկրագործութեան նախարար Արեօլիսի փաշայի բերելու, պատասխանելու Սովադի երեսփոխան Տօթթ. Տաղաւարանէ Էֆ. Ի և Էնկիւրի երեքփոխան իպրահիմ Հազգը Էֆ. Ի հարցաւորումներուն։ Նախարարը յայտարարեց թէ պատրաստուած ծրագրի մը համաձայն երկրագործական բարձրագոյն վարժարաններ պիտի հաստատուին Սիւնիքի, Պրատի, Դամակոյի Սր. վազի և Էրզրումի նահանգաց մէջ, առկայ միայն Սիւնիքի համար զբաղ գրտանելով, միւսները յառաջիկայ տարւան թողուած են։ Անշուշտ երկրագործական

վարժարանները ո՛րքան կանոնաւոր ու շատ ըլլան, երկրագործութիւնն ալ նոյն համեմատութեամբ կը զարգանայ։ Տաղաւարանէ Էֆ. ըսաւ թէ Ֆրանսա, որ երկրագործութեան մասին աւելնէ զարգացեալ երկիրն է, երկրագործական բարձրագոյն վարժարան մը միայն ունի, իսկ 42 գործնական, 12 ագարակ և 26 մասնաւոր երկրագործական այսինքն պարտիզպանութեան վարժարաններ ունի։ Կէտք է անոր օրինակին հետեւի։ Բարձրագոյն վարժարանները ուսուցիչ հասցնելու պէտք է յատկացուին։ Նախարարը ըսաւ թէ Ֆրանսան չի կրնար օրինակ մը ըլլալ, վասն զի նոյն տեղի երկրագործական բարձրագոյն վարժարանը համալսարան մըն է։ Նախարարը յարեց թէ անտառարանութեան բարձրագոյն վարժարանի մը պէտք կայ, որուն վարկը ո՛չ թէ 3000, այլ 15,000 ըլլալու է։ Ժողովը բաւական համարեց նախարարին տուած բացատրութիւնները։ Հարցապնդման միւս խնդիրները ձեռք առնելով, Արեօլիսի փաշա ըսաւ թէ անտառարանութեան տնօրէն մը կարգելու խնդրին համար ելմտացոյցին ջննութեանը միջոցին պատասխան պիտի տայ։ Սիւնիքի մէջ ասպետան մը հիմնելու համար զըրկուած երկու պաշտօնները մինչեւ ըստ նախկինից աւարտուելու ուրիշ պաշտօններ վարած ըլլալով, պարապ տեղը ամաթուշակ ստացած չեն։ Իրաւ է թէ Մանիսայի մէջ անտանարոյժ մը առանց զիտնալու իրենց շինարար ջուր գործակալները անդամ զրկեցին և Թուրքիոյ իրենց մէջ հայրենիքը եղաւ։ Թանկն, ըսելով թէ անխելութիւն մը ըրած կ'ըլլան երբ ատենց հետ ուզեն նաև իրենց վաղեմի առանձնաշնորհները, կը յարէ։ —«Եթէ հին պահանջումներէն ետ կենալով մեզ հետ եղալը ըլլալ է՝ ուղեղ, լաւ, մեք բարեկամական գիրկը բաց է։ Բայց եթէ հին առանձնաշնորհները պահպանել կ'ուզէք, այդ պարագային զբաղանքի դիրքին մէջ պէտք է մնաք, վրանք զի մեզմէ, Արաբներէն ու Արեւելուներէն և ուրիշներէն աւելի իրաւունք մը չենք կրնար տալ։ Պուլկարաց Էկզարքին յայտարարութեանը հաջով, կարեւորութեան ընդունալով զուրկ կը նկատենք։ Ոչ-իսլամներուն համար անկարելի է եղբի թուրքերէն ուսանիլ. մենք ոչ ոքի ըսել թուրքերէն պիտի չտուրենք։ Մասնաւոր վարժարաններու մէջ ալ թուրքերէնը պարտաւորիչ պիտի չըլլանք։ Ուղղը թի՛ր թուրքերէն ուսանիլ. անպակաս մասնաւոր վարժարանաց մէջ թուրքերէնը օտար լեզուի նման աւանդուելուն ալ ընաւ չենք խառնուիր։ Մեր զիտքը միայն երաթութեան պաշտօնական լեզուին թուրքերէն ըլլալն է։ Կէտքը զգացողները կրնան թուրքերէն սորվիլ։»

ԱՆՈՒՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ԳԱՐԱՊԵՆՈՒՆ. ԿԱՍՈՒՐԱՐԸ.— Պելճիական ընկերութիւն մը Բ. Դրան առաջարկեց վերաշինել Գարաբէյի կամուրջը՝ 50,000 ոսկի չափ մը ցոյց տալով։

ԶԱՐԱՆՈՒՆ. Միլիտանտը մը մեծանոր ուղեց Թագաթի ու Նըլարի միջև։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

ՆԱՄԻՆԵԼԻՆ. Եկած պատգամաւորութիւնը, երկ, Սուլթանին ներկայանալով, իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցին և արժանացան կայս. մեծարանայ։ Կայսրը խոստացաւ Էնկիւրի ու Գոնիս ուղեւորներուն առթիւ Էնկիւրէն ալ այցելել։

այսինքն թէ Պատրիարքարանը կ'ուզէ ինքզինքին դեպքանաւոր մը գիրք տալ։ Յունաց Պատրիարքարանը Թուրքերէն, Արաբներէն, Արմեններէն, Պուլկարներէն ևն. աւելի առանձնաշնորհներ կ'ուզէ. այդ չարաքանց պահանջումին համար երբ իրեն «եղածաւ եօք» կ'ըսուի, ինչորը ատկէ կը ծագի։ Թանկն խոսելով Յունաց վայելած առանձնաշնորհներուն վրայ, կ'ըսէ թէ մինչեւ Սահմանադրութեան հաստատուիլը, ոչ-իսլամ տարրերը «ոսեա» (հարկատու-հպատակ) էին. այս երկիրն քաղաքական իրաւունքները չէին վայելեր։ Ինչո՞ւ տարրին վարչութեան տակ կ'ապրէին։ Երկրին մէջ տիրապետող չէին, այլ տիրապետող. այդ տեսակ շրջանի մը մէջ կարգ մը առանձնաշնորհներ կ'ապրէին։ Երկրին արուի անոնց։ Սակայն Սահմանադրութիւնը հրատարակուելով, ոչ-իսլամ տարրը կատարեալ հաւասարութիւն ձեռք բերաւ, որով նախկին պայմանագրութիւնները ըզրոյթին կը ջնջուէին։ Այդպէս էր որ ոչ-իսլամները զինուոր ըլլալու փառքն արժանացան, Երեսի Ժողովին անդամ զրկեցին և Թուրքիոյ իրենց մէջ հայրենիքը եղաւ։ Թանկն, ըսելով թէ անխելութիւն մը ըրած կ'ըլլան երբ ատենց հետ ուզեն նաև իրենց վաղեմի առանձնաշնորհները, կը յարէ։ —«Եթէ հին պահանջումներէն ետ կենալով մեզ հետ եղալը ըլլալ է՝ ուղեղ, լաւ, մեք բարեկամական գիրկը բաց է։ Բայց եթէ հին առանձնաշնորհները պահպանել կ'ուզէք, այդ պարագային զբաղանքի դիրքին մէ

Հարգելի զե Բնիկայի Բնիկ Գեորգի
Զբարայիթը միւսնազատաւոր անա-
րէ 70 իրա տէրօղիթօ ազգէտն
հըպէն պիւնայի մէկքիւրտէ միւ-
սի մէքիւրտէ զօմիսիօննա
աթ իյէմէլիի իւան օլունուր,
մայր 325

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆԳ - ՖԵՐՈՅՆ

4. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՅԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Իրաւագոյն 130 միլիոն ֆուրն,
ամբողջովին վճարուած:
Պանեւսի գումարներ 38,000,000
ֆուրնի չափ:

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Ելքաթիւ
խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Ան-
թուան խան, Բերայ, Մեծ-Փողոց:

ՎԻՆԱԹԻՐ ՊԱՆԳԱՆԵՐ

Վճարուեցողութիւնը ընդամենը
8 րոպէս զրոյշէն վար վճարուած չընդուն-
ուիր:

Վիներ Պանգ-Ֆերայն այսօր հարկերն
3 1/2 տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկին վար
գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի
գումարներու համար՝ հարկերն 3: Մա-
կայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ
ուելցնել տեղական լրագիրներու միջո-
ցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ:

100 ոսկին վար գումարները կրնան
ետ առնուիլ ամէն ատեն:

100 ոսկին վեր գումարները կրնան
ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ
ըլլալէ ազդարարութենէ մը յետոյ, հե-
տեւեալ կերպով:

3 օր 100- 150 ոսկի գումարի համար	
6 » 151- 200 » » »	
10 » 201- 500 » » »	
15 » 501-1000 » » »	
30 » 1001 և անկէ վեր » »	

Վիներ Պանգ-Ֆերայն իրեն կը վերա-
պահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հա-
շիւը կարգադրել, ու զան ատեն վճա-
րելով տեսակին պարտականաւ գումարը:

Վիներ Պանգ-Ֆերայն ինայտեւս գու-
մարը պարտականոց տեսակի ալ կը
լանձնէ անպահանջօրէն անուանով, բայց այդ
պարագային, նշանակուած ինամակալը
(վէլի կամ վաւի) միայն իրաւունք ունի
գրամը քաշելու:

Խնայողական Սեւոկիէն գաս, Վիներ
Պանգ-Ֆերայն կը դարձի նաեւ սեղանա-
ւարական ռաբի գործառնութիւններով:

Մ Օ Ս

ԵՐԿՈՒՇԱԲԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Համբողջ եւ ապրանք փոխադրող
եղանակներ

Ա. կարգի	Բ. կարգի
Սէրի	ՆԱԶԻՐԻՍ
Միւրիս	ԵՄԵՅՈՒՍ
ԲԱՓՄԻՍ	ՊՈՒՉԻՐԻՍ
ԹԵՅՂԻՐ	ՄՈՒՐԻՍ
ՆԱՐՊՈՆ	ՖԱՅԵԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՍՍ
ԹԻՊՈ	

Առաջին կարգի շոգենակները շատ
հանգստաւ են նաւուն մէջ տեղը ըն-
դարձակ սենեակներ ունին, երկարակա-
նութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամ-
բորդներու համար տեսչուի ունին:

Երկրորդ կարգի շոգենակներն ալ սահ-
մանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն,
բայց տեսչուի չունեն: Սղեւ.
Կ. Պոլսէ Լիվորու Ա. կարգի գինն է 15
» » » » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փո-
խադրութեանց կամ ապրանքները Ղալա-
թիոյ մարտադրութեան հանելու համար՝ իրենց
հրահանգները տան շոգենակին ժամանու-
մէն 24 ժամ առաջ:

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահան-
գիստները տանելու համար ապրանքներ
կ'ընդունուին:

Իրեն առ ձ. Ա. ՈՒՐԻՐՈՒ և ԼՆԿ.
Գործակալ. — Ուրիս խան, Պոլսէ գա-
րու, Պոլս

ՃԵՍՍ ՄՈՍ ԼՆԿ.

31 ՃԵՍՍ ՍԳՐԻՂ, Լիվորու

ԲԵՐԹՈՆ "ԱՐԵՒԵԼԷ" (37)

ՀԱՄԱՅՆԱՆ ՐԵԺԻՍԸ

Գրեց՝ ԲՈԼ ՏԵ ՌԵՎԼԱ

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԱՐԵՒԵԼԷ ՍՈՒՆԻՍԵՐ ԵՒ ԿԵՆՏՐԸ

Մեր ընթերցողներուն և մանաւանդ
ընթերցողութիւններուն իրաւացի հետա-
քերթութիւնը գոհացնելու համար, կ'ու-
զէինք աւելի մանրամասնութեամբ խօսիլ
այդ չորս քաղաքացիներուն աշխատու-
թեանց վրայ: Իսկ որովհետեւ այս գիրքը
ստուգապատու և ապրուած գիրք մըն է,
կամայ ակամայ ստիպուած ենք երեւա-
կայութեան ձեւի ալ գործը:

Գալֆաները թէ՛ իր արեւելի, թէ՛ իր
մայր և թէ՛ իր դասակարգութիւնի կը վա-
րուն հայախնայուն և նորավարներուն
հետ: Իրենց զբաղմը կը գնեն այդ հա-

ԼԱ ՄԻԻԹԻԻԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ
Ե ՏԷ ԳՕԼՕՆԻ
La Mutuelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴՐԱԶ ԿԵՆՏՐԻ ԱՊԱՂԱՎԱՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պանգ ՏԸ Ֆրանսի մէջ առանց ձգուած 70 միլիոն ֆրանկ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՕԼՕՆԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն:
Կ'ԸՆԾԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՈԹԻՏ ու ՌԱՆԹՎԻԹԻՒՆ կ'ապահովէ, 15 տարեկն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով:
Կ'ԸՆԳՈՒՆԻ	Վճարուեցող ՄՈՄԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆՔԻՆ սկսեալ:
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆԳ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախողներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեքաւորներու վերածելով զանոնք:
ԳՈՐԾԱՐՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱՍԷ	735,583,800 Ֆրանկ, մինչև 1908 թ. 31 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵՆՏՐԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒՄԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձեռքար կը տրուի
ԱՐԵՒԵԼԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՈՐԵՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Տեղեկութիւն, Ղալաթիա
ԸՆԴԸ. ՏԵՐԵՆ Ի. Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ
Փորձառու և գործունեաց գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐԴԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱՆ
Ն ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ
ՄԱՍՈՒՄ ԵՐԿՈՒՇԱԲԻ
Յունիս 13ին, Իսթեթի, Սեւ Երկուն
Յունիս 23ին, Ֆրիթի, Մարտիկայն
Յունիս 29ին, Փօմի, Սեւ Երկուն
ՄԵԿԵՆՈՒՄԵՆԻ
Յունիս 11ին, Իսթեթի, Մարտիկայն
Յունիս 23ին, Ֆրիթի, Սեւ Երկուն
Յունիս 30ին, Իօմի, Մարտիկայն
Ա. կարգ Բարդի համար 200 ֆր.
» » Մարտիկայն » 160
» » Բարդի » 150
» » Մարտիկայն » 120
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տեղեկ ճամբով):
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործ-
ւոյն Բաժնէ, Գործարար Գործ-
ւոյն Բաժնէ
Khedivial Mail Line
(Գործարար Մէլ Լալի)
Շոգենակային Ընկերութիւն
Շաբաթական անգին արագ երթելով
Պոլսոյ եւ Ալեքսանդրիոյ միջեւ
«Օմանի» շոգենակ, նաւապետ
Կաթէլի, կրկին, 13 յունիս 1909 (Ը.
Ե.) Կէս օրին Ալեքսանդրիայէն հոս կը
ժամանէ. իսկ երկրորդը՝ 15 յունիս 1909
Կէս օրէն ետք ժամը 3ին պիտի մեկնի
Ալեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և
Գիրէն:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻՐ
«Միլիթ» շոգենակը նաւապետ Ֆրի-
մէն յունիս 13ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի
Կէլիպօլ, Տարապէ, Միտիլի, Իզմիր,
Սազըզ, Հոնդոս, Մէրսին, Բաքու, Ե-
րուս, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէրսի
Հաֆա, Եմֆա, Բօթ-Սալա և Ալեք-
սանդրիա:
Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերու-
թեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քա-
ղաքի վրայ, Մէլիթի թիւ 10, իսկ մա-
նաւորը՝ Պոլս, Վալիա Սուլթան Խան:
ՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Ա. Զ. Զ. — Օմ. Հանր. Պարտքի վար-
չութիւնը նուազորդի կը դնէ հետեւ-
եալները: —
1000 ծրար Բէլ թուղթ՝ տոմարի հա-
մար, ծրար 17 քիլոնոց և 500 թերթի
բաղկացած. 500 ծրար յանձնելի յուլիսի
առաջին կիսուն, իսկ 500 ծրարն ալ սեպ-
տեմբերի երկրորդ կիսուն:
800 ծրար Իմպերիալ թուղթ՝ տոմարի
համար, ծրար 25 քիլոնոց և 500 թերթի
բաղկացած. 400 ծրար յանձնելի յուլիսի
առաջին կիսուն իսկ 400 ծրարն ալ սեպ-
տեմբերի կիսուն:
600 ծրար Բէլ թուղթ՝ Բալիայի տե-
սակէն, ճերմակ գոյնով, յանձնելի՝ յու-
նիսի երկրորդ կիսուն:
2000 քիլո, ամպլաժի թուղթ, յու-
նիսի երկրորդ կիսուն:
3000 Խարա կաւ, տոմարի համար:
500 ծրար ճերմակ խաւարաւոր որուն
100 ծրար՝ թիւ 15, 175 ծրար՝ թիւ
20, 125 ծրար՝ թիւ 25, 100 ծրար՝
թիւ 30, յուլիսի երկրորդ կիսուն յանձնելի:
Անոնք որ կը փախազին նուազորդին
մասնակցել, պէտք է դիմեն Մաապա-
րարական ճիւղին, ուր թուղթերու, կաւ-
ի և խաւարաւոր նմուշները իրենց արա-
մադրութեան տակ դրուած են: Առժամ-
եայ նուազորդը տեղի պիտի ունենայ
1909 յունիս 3/16ին, Կէս օրէն յետոյ ժա-
մը 2ին, նուազորդի մասնակցողներէն
կը խնդրուի որ հայթայթուելով ապրան-
քին 1/10 արժէքով երաշխաւորու-
թեան գումար մը աւանդ ձգեն: Ապ-
րանքները պէտք է առանց ծախքի յանձ-
նուին կեդր. Վարչութեան միջնորդը:
ԸՆԴՀ. ՏՆՈՐԵՆՈՒԹԻՒՆ
15/18 մայիս 1909

Աղ. — 1881 թ. 8/20ի կայս. հրա-
մանագրի Ե. և Ժ. Ե. յօդուածներու և
1903 սեպտ. 1/14ի յարակից հրամանա-
գրին Ժ. Ե. յօդուածին արաւաղութեանց
համաձայն, Բուլղարի պարտաւճարութեան
հետեւեալ թիւերը. 90,531, 172,073,
443,304, 443,305, 723,178, 1,557,182,
1,974,873, 1,974,875 որոնք պարգեւ շա-
հած են 1879 օգոստ. 1ի վիճակահանու-
թեան մէջ և վճարման համար չեն ներ-
կայացուած, շնչուած պիտի համարուին
1909 օգոստ. 1ին. 9—2
Աղ. — 1881 թ. 8/20ի կայս. հրա-
մանագրի Ե. յօդուածի 5րդ հատուածին
համաձայն, օմ. Փոփոխեալ Պարտքի
պարտաւճարութեան թիւ 40 կործնող, որուն
պարտաւճարը, 1903 սեպտ. 1/14ին կ'ա-
ւարտի, եթէ մինչև 1909 սեպտ. 1/14
չգանձուի, Օմ. Հանր. Պարտքի վարչու-
թեան պիտի մնայ. 10—2
Աղ. — 1890 սեպտ. 15/27ի կայս.
հրամանագրի Ժ. Ե. յօդուածին համաձայն,
1890ի 4 1/2 Բրիտիթի պարտաւճարութեան
թիւ 26 կործնող, որուն պարտաւճարը
կ'աւարտի 1903 սեպտ. 1/14ին, եթէ մինչ-
և 1909 սեպտ. 1/14 չգանձուի, Օմ.
Հանր. Պարտքի վարչութեան պիտի մնայ:
14—2

պատմողներ և ընթերցողներէն, 350է
հոգիէ աւելի, հաշուելով նաեւ ստորադաս
գերութիւններ, սպիտակամորթ և սևամորթ
որոնք ծանր պիտաւորութեանց կը գործա-
նուին. այդ ըլլող կիներուն համագումարը
կ'անցնի 1500 հոգին (*):
Եւ հիմա մի՛ զարմանաք ընտ. երբ
ձեզի կ'ըսեն թէ պետութիւնը անպի-
գումարներ կը լեցնէ այդ խոր անդուն-
դին մէջ, որ կայս. կանանց կը կոչուի
(Շառուակիլի)
«ՍԱՍՈՒՆ», պատկերազարդ ամսա-
թիւ, գրական, բանասիրական, ման-
կավարժական և իմաստասիրական: Բաժ-
նեկը գաւառներու համար տարեկան 40
դրուշ, Պոլսոյ համար 30, հատը 100 փա-
րա: Հասցէ՝ Կ. Պոլս, Պաշէ Գաբու,
Ելալըզ Խան, թիւ 5—8:
(*) Այդ թիւը մինչև 2000 կը բարձ-
րացնեն քանի մը հեղինակներ և մասնա-
ւորաբար ճիկին Դեղըրըզ փաշա: